

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

מאדאר

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

ביחוד יהלל היון הטוב אשר יוציאו תושביה לרוב. מנגד להאי על חף
אזיא עומדת העיר אנטאקיא (אנטיוכא), הלאה בקצה לשון-ים סכאנדערום
עומדת העיר אדאנא קצה גבול ארם נהרים. ולא רחוקה משם העיר אלעפפא
(היא ארם צובה).

האי ציפערין (אשר לפי דעת החכם געזעניוס הוא האי קתיס. וכן
דעת הרשב"ם בראשית י' ה') נזכר בקורות דברי הימים לבני ישראל בימי
העריץ הנורא טראיאנוס אשר מרדו בו היהודים ויתנפלו על האי הזה ויעשוהו
תל שוממה. על האי הזה ישבו אדירי חכמי יון זאלאן וצענא בימי קדם. ולרגלי
החור וההרד אשר אצל הטבע על האי הזה הושיבה המיטהאלאניע את
האלילה ווענוס על המקום הזה.

בדברי אודות האי הזה עלי להעיר און אחינו. כי לא טוב יעצו בעלי
טובותינו להושיב את אחינו הגולים על האי ציפערין. ראשונה יען אויר
המקום איננו טוב לכריאות האדם. וקרחת נוראה שוררת בכל רחבי האי.
והעולה על כלם כי עלינו להתרחק מן היונים ככל אשר תמצא ידנו. וביחוד
בכל מקום אשר המה הרבים. אחינו בני ישראל בקאנסטאנטינאפעל וסמירנא,
בקרים ורוסיא החדשה היוודעים את היונים. המה יבינו את דברי. אין עם
בתבל אשר ישאף לדמי יהודי כהיוני, כל הון לא יקר בעיניהם אם רק
תמצא ידם לעשות בנו כלה. ואת אשר ישיבי בני ישראל כעת כארבעה
אלף איש בארץ יון שלוים ושקטים עלינו, להודות רק למלכם הישר באדם
געארג הראשון יריה. ובכל זאת לא לפעמים רחוקות יקרה גם היום כי
יתנפלו על היהודים להרוג ולאבד. כתבי העתים אשר להיונים בבירת תוגרכה
מלאים יום יום מרורות על היהודים. ובכל אשר יפנו ירשיעו כי על בן
עלינו לברוח מהם כמפני הארי.

בירת האי היא העיר לעווקעשא. ובה כעשרים אלף איש. כמעט כלם
יונים. ובה פושב ראש כהני דתם.

כעשר שעות עמדה האניה על חף האי, ואחרי כן שמנו לדרך פעמינו,
ונעבור על פני פאפאס אשר שם ההר אלימפוס אשר עליו נבנה היכל לכבוד
ווענוס רבת החן. הלילה היה ליל בהיר, ורקיע השמים המתוח על ראשנו
זרוע באלפי מנורות זהב אשר התנוצצו כספירים. האויר חם ונעים מאד
ואתענג על זכרונות קדומים עד חצי הלילה. ובבקר השכם בשעה השביעית
כבר עמדה אניתנו על חף אי ראדאס.

ראדאס

חאי הזה הוא אחד האיים היותר נכבדים בים האיים (ארכיפלגאג).
נרלו ל"א פרסאות מרובעות. רוב יושביו המה יונים, והנשארים המה ישמעאלים
ויהודים. ומספר כלם, כארבעים אלף איש. אויר המקום טוב מאד. האדמה
שכנה ופורה מאד פאין כמוה בכל איי הים הזה. העיר הראשונה ובירת

האי מוקפת בחומה בצורה. גם על האי הזה נמצאים הרים רמים ונשאים מוריקי אש.

מספר היהודים בראדאס הוא כחמש מאות משפחות. מצבם לא טוב הוא פה מבכל יתר ארצות תוגרמה. רבים מהם בעלי מלאכת יד וחיים היו שלוח בין הישמעאלים.

בשנת התרס"ז היתה כל העיר למאכלת אש. וכל שארית חמרת ימי קדם עלתה על המוקד.

איזה שעות עמדה אניתנו על חף ראדאס ואחרי כן אחזנו דרכנו הלאה בשעה הרביעית אחרי הצות היום. ובמשך חמש עשרה שעות באנו לחף אי קנדיא.

קנדיא (קרעטא ובשפת תוגרמה קיריה)

מרחק האי הזה מחף אויא הוא כ"ד פרסה, והוא הגדול בכל איי תוגרמה בים התכון. ארכו ל"ג פרסאות ורחבו משלש עד אחת עשרה פרסאות. והקיפו מאה ושבעים פרסאות מרובעות. ומספר יושביו כשלש מאות וחמשים אלף איש. החצי מהם הנם ישמעאלים והנשארים יונים ויהודים. על האי הזה נמצא רוכסי הרים גבוהים מאד והגבוה מכלם 7200 רגל וממנו ישטפו נחלים ואשדות מים. רבו הנה הוא מעלף בעצי יער ועצי פרי שונים. ראשי תנובות אדמת האי הזה המה: יין ענבים. שקדים. זיתים. דונג. גבינה דבש. משי. צמר גפן. אגוזים. וטאבאק. אשר יוציאו תושביו לערי סמירנא קאנסטאנטינאפאל ולערי יון לרוב. בין ההרים נמצאות בקעות רחבות ידיים מלאות כל טוב. ויושבי האי בכלל מתענגים על רוב טוב ושלוח. ערי החוף הן: קאנדיא. קאנעא. רעטטימא. ביחוד גדול המסחור מאד במשי ורוב המכונות ובתי חרשת המשי הנם בירי היונים.

על האי הזה ישב אחד מגדולי חכמי ישראל הנאון הנאור ר' יוסף שלמה דילמוריא הנודע בשם ר' יש"ר מקאנדיע ז"ל.

רק שש שעות עמדה אניתנו ועל כן לא יכלנו לבקר את כל המקומות הנכבדים אשר הפצנו לראותם. ובכן נאלצנו לשוב אל האניה. ונרד הימה. הים היה שקט ושאנן, ונלך בין המון איים קטנים אשר לא ראינו עליהם כל נפש חיה. ובכל זאת התענגנו מאד על יופי הרי אבן אשר יבסו את כל האיים. לפנות ערב ביום ההוא באנו אל האי קאס.

קאס

האי הזה הוא קטן ויפה מאד. זר הרים יכתירו את העמקים המלאים כל חמדת הטבע, ואשר יראו לעיני הנוסע גם בעמרו על האניה. האי הזה נודע ביחוד על אשר שם נולד אבי הרופאים היפאקראטעס בשנת 460